

על עטלפים ונטיפים

טיול מרתק בנחל המערה הוביל את גבע וארצי אל מערת התאומים, הנפתחת לציבור מדי שנה באביב. שם הם התפעלו מהנטיפים ומהזקיפים היפים ולמדו על העטלפים, שבדיוק התעוררו מתרדמת החורף כתבה: אדר סטולרו מליחי

עטלפי חרקים מהמין אוזון מדברי במערה צילום עזרא חוד

מאוד אבל ידענו שאימא צודקת. "לא נורא", עודד אותי ארצי והבטיח שכך נוכל להתכונן טוב יותר לטיול. עוד באותו ערב, ארצי התקשר. "אל תתאכזב שלא נסענו לנחל המערה, מערת התאומים סגורה לביקור ולא היינו יכולים להציץ לתוכה ולראות עטלפים". "מה זאת אומרת סגורה?", שאלתי בסקרנות. "חבריי ברשות הטבע והגנים סיפרו לי שבמהלך חודשי החורף, מערות החביבות על עטלפים נסגרות לכניסת מבקרים". "למה?", שאלתי מאוכזב. ארצי הסביר כי בעונת החורף מרבית העטלפים מפחיתים משמעותית את פעילותם. תופעה זו מכונה "תרדמת חורף". במהלך זמן זה, העטלפים אינם פעילים ואינם מחפשים מזון כי זמינות החרקים בחורף נמוכה (גם הם מתמודדים בדרכים שונות עם העונה הקרה). הם פשוט תלויים הפוך במערה ומחכים לסופם של הימים הקרים. אם מטיילים ייכנסו למערה בעונת החורף, הם עלולים להעיר את העטלפים מתרדמתם.

"ומה יקרה?", קטעתי אותו בחרדה, "העטלפים יתקפו?". "מה פתאום", אמר ארצי בגיחוך ואני קצת נעלבתי. "כל סיפורי העטלפים, כאילו הם מסתבכים בשיער או מוצצים דם אדם, אינם נכונים. העטלפים זכו לשם רע אבל הם בעצם די חביבים ואף מועילים לנו, בני האדם".

"כיצד הם מועילים?", שאלתי. ארצי ענה שעטלפי הפירות מפיצים את זרעי הפירות שאכלו. עטלפים קטנטנים אף

לפני כחודש הזמין אותי ארצי ליום פעילות בן לאומי בית גוברין, יום שכולו שמירת חיות הבר. מבין שלל התחנות הכי אהבתי את תערוכת צילומי העטלפים - לכל עטלף היה פרצוף אחר, מוזר, מיוחד ובעיקר מעניין. ארצי ואני קראנו בשלט שמתוך 33 מיני העטלפים בישראל, 32 הם עטלפי חרקים ואילו אחד בלבד הוא עטלף פירות.

אחד מפקחי הגן הלאומי, שחלף על פנינו ושמע את השיחה שלנו, הסביר שעטלפי חרקים אוכלים חרקים וכולם מוגנים, ואילו עטלף הפירות אוכל פירות בשלים והוא מאוד נפוץ, אינו מוגן ואף נחשב למזיק. ארצי הזכיר לי שגן לאומי בית גוברין נמצא בשפלת יהודה, באזור המוכר גם בשם "ארץ אלף המערות" בזכות המערות הרבות המצויות בו. חלק מהמערות משמשות מקום לינה לעטלפים, בשעות היום ובעונת החורף. היו לי הרבה שאלות ורציתי לראות עטלף! ארצי סיפר שיש לו כמה חברים ברשות הטבע והגנים שחקרו עטלפים ועוסקים בשמירתם, והוא הציע להתייעץ איתם וללמוד היכן נוכל לראות עטלפים ולשמוע עליהם יותר.

ארצי גם זכר שלא רחוק מבית גוברין, ליד העיר בית שמש ובלבה של שמורת טבע, מצוי נחל המערה הקרוי על שמה של המערה החבויה בו, מערת התאומים. כבר כמעט תכננו להגיע לשם, אבל אימא הזכירה שהשעה כבר רבע לארבע ושבקרוב השמש תשקע ולכן אין זה זמן טוב להתחיל טיול, בטח לא בשמורת טבע כי אסור לטייל בחושך. הצטערנו

ניזונים מצוף ואגב כך מעבירים, כמו החרקים, אבקה מפרח לפרח. עטלפי החרקים ניזונים מהרבה מאוד חרקים (יחסית לגודלם). למשל, כל עטלף ניזון מ-2,000 יתושים בלילה ויכול להפחית שימוש בחומרי הדברה. מן הצואה שלהם (הנקראת "גואנו") אפשר להפיק חומר דשן מעולה לצומח. "אוקיי!", עצרתי את ארצי, "הבנתי את חשיבותו". "עוד לא סיימתי", הוא אמר, ורצה להמשיך ולמנות את מעלות העטלף. "מכל מה שסיפרת, לא הבנתי מדוע אסור להיכנס למערה בחורף. אם נעיר אותם, הם יחזרו מיד לישון, לא?". ארצי צחק ואמר: "אם העטלפים יתעוררו מתרדמת החורף, הם יתקשו מאוד לשרוד מאחר שעיקר מזונם, מיני החרקים, אינו זמין בכמויות שלהן הם זקוקים בעונת החורף ומשמעות ההפרעה היא, ברוב המקרים, מוות".

בתוככי המערה

הייתי עצוב מן המחשבה שעטלפים כל כך מיוחדים ומוגנים עלולים לאבד את חייהם ברגע. אם כך, טוב מאוד שהמערות סגורות, חשבתי לעצמי. ארצי, שחש מיד בעצבותי, מיהר לומר: "אבל יש גם חדשות

טובות! מדי שנה ב-1 באפריל, בסופו של החורף, פקחי רשות הטבע והגנים יוצאים אל המערות שנסגרו ופותחים אותן שוב לכניסת מטיילים. תחילת אפריל זה ממש בעוד כמה ימים, לכן נמתין בסבלנות לפתיחת המערה ואז ניסע". ארצי סיפר שחבריו המליצו לו להצטרף לסיור מודרך בנחל המערה. אימא התקשרה למוקד המידע של רשות הטבע והגנים (*3639) וצירפה אותנו לסיור. הסיור היה מרתק. שמענו מדוע הנחל וסביבתו הוכרזו כשמורת טבע, למדנו על הצומח המאפיין את המקום - אלונים, אלות וער אציל (המוכר גם כעץ עלי הדפנה) - וראינו את סופה של הפריחה האביבית. ההליכה בערוץ הנחל המוצל הייתה נעימה, אבל שיא הסיור היה במערה המפתיעה. המדריך הסביר כי המערה הייתה סגורה במהלך החורף ונפתחה לביקור ממש לפני כמה ימים. "בגלל תרדמת החורף של העטלפים", אמרתי בגאווה. שיתפתי את כולם במה שסיפר לי ארצי, והמדריך התרשם מידיעותיי. נכנסנו בשקט דרך פתח המערה, שבמרכזו עץ תאנה גדול ומרשים, אל חלל ענק שבסלע. קולות העטלפים,

מעין צקצוקים, היו חזקים וגרמו לכולנו להפנות מבט אל תקרת המערה. מדי פעם התעופפו עטלפים מעל ראשינו והופתעתי לראות שהם גדולים משציפיתי. המדריך הסביר שהעטלפים שאנו רואים ובעיקר אלו שאנו שומעים הם עטלפי הפירות. עטלפי החרקים, הוא הסביר, קטנים הרבה יותר וקולם אינו נשמע באוזן האדם. הם חבויים בפינות נסתרות ועמוקות יותר של המערה. גם אנחנו נכנסנו עמוק יותר לתוך המערה. המדריך ביקש שנקפיד על כללי הטיול הנכון, נישאר על השביל ונימנע מפגיעה במערה ובחיים בה. הוא סיפר שהמערה נוצרה כתוצאה מחלחול של מים בסלע הגיר. המים יצרו גם את הנטיפים היפים שבה. אגב הליכה על שביל העץ, יכולנו לחוש בטפטוף של המים מהקירות. המשכנו ללכת על השביל והגענו בסופו אל מעיין קטן. לפי האגדה, כך סיפר לנו המדריך, אישה ששותה ממי המעיין עתידה ללדת תאומים. נוסף על כל האוצרות במערה שעליהם סיפרתי, התגלה בה אוצר נוסף, אבל עליו לא אספר, כדי שיישארו לכם הפתעות בביקורכם במקום.

מי אני?

שלום, אני ארצי. יש לי חברים רבים ברשות הטבע והגנים. כשאפשר, הם מזמינים אותי להצטרף אליהם ומלמדים אותי הרבה על שמירת טבע וסביבה ועל עבודתם בשטח. יש לי גם חבר צעיר ושמו גבע, ואנחנו אוהבים מאוד לטייל יחד. הוא מתייעץ איתי ומזמין אותי לטייל ואני מכיר לו מקומות חדשים ומפתיע אותו בסיפורים מעניינים. במדור זה, גבע מספר על חוויות משותפות ועל טיולנו יחד ואתם מזמנים לטייל בעקבות הסיפורים.

